





odjedared nastavnim. Tudi jezici označuju se svojim imenom, a naš „nastavni“! Razgovarano nam nekadan sa inteligentnom učenicom 5. razreda, koja mi nikako nije znala reči, koji je to zapravo nastavni jezik. U Istri je već bolje, jer se družba sv. Ćirila i Metoda brine za domoljubni odgoj diece.

Kako se drugdje u tom pravcu postupa, ilustrirat ću jednim primjerom. Slučaj me onomadne nanese u osnovnu školu Deutscher Schulverein u Opatiji. U ukusnoj i upravno uzorno izvedenoj zgradi, udari mi u oči zaokvirena velika tabla, na kojoj velikim slovima, dakako u njemačkom jeziku piše doslovce ovako:

„Tebi, njemački dječče! Ti si njemački dječak! opravdani ponos može zato da izpunjava tvoje grudi, jer velik i moćan njemački narod, kojemu ti pripadaš! Milijuni ljudi govore Tvoj dragi i mili materinji jezik, ti češ ih naći na čitavom svijetu.“

„Najveći muzeji potječu od tvog naroda. Tvoj narod nazivlju narodom pjesnika i mislioca.“

„Jezik tvoj je najljepši i najbogatiji na svijetu. Odlukuje ga plemeniti sadržaj, srdačnost i dubina osjećaja.“

„Njemačka narodna snaga utemeljila je države, njemačka marljivost ih je utvrdila, njemačko junacstvo zaštitilo od neprijatelja, a njemački duh ih je uzveličao.“

„Ljubi narod svoj! Ljubi ga cijelim svojim srcem! Budi mu vjeran do smrti! Uzradi sve, što će doprinieti k uzdržavanju tvog naroda, što njemu i tebi služi na čast i korist.“

„Ljubi svoj jezik! Pazi ga kao svoje najdragocijenije dobro, a čuvaj ga čista od izpraznog tudnjiskog naklita.“

„Budi vriedan svog naroda! To češ da budeš, ako izvršavaš njemačke krieposti. Budi istinoljubiv i vjeran, otvoren, slobodan, skroman, jednostavan, plemenit i dobar.“

„Ti si njemački dječak!“

Tako Niemac odgaja djecu u školi, pa tako da mu zamjerava? Drugo je dabome pitanje, što on po takovu receptu raznaroduje i hrvatsku djecu u Istri i drugdje ali to spada na drugi račun. Kad mu se to dozvoljava u našoj vlastitoj otačbini, nije li upravo užasno, kad se mjesto jednakog a legitimnog nauka na našim školama, našoj djeci uzkrčuje u školi jednostavna pouka, da je djete hrvatskog plemena, da mu se jezik zove hrvatskim? Taj naziv „nastavni“ jezik, nedonošće je i blegarija oblastno-filozofa, te svi narodni predstavnici moraju pregnuti, da se iz naših škola izbaci. Dosta nam je bilo umjetnog bosanskog jezika, vieme je da se obračuna i sa nastavnim, te uvede izključivi naziv hrvatski. P—c.

## Političke vijesti.

**Grof Aerenthal putuje u Italiju.** Potvrđuje se vijest, da će austougarski ministar izvanjskih posala grof Aerenthal koncem ovoga mjeseca uzvratiti posjet svom kolegi markezu di San Giuliano.

Već sada se sa nekom sigurnošću može uzvratiti, da se ovaj posjet ne će zbiti u Rimu, a to iz razloga, što austrougarska vlada ne namjerava zamjeriti se Vatikanu tim, da bi jedan njezin ministar došao u Rim, a ne posjetio pape. Zato da se izbjegne mogućim neugodnostima ministri će se po svoj prilici sresti u kojem gradu blizu granice. Zadni put se grof Aerenthal i ministar Tittoni sretuše u Metlicima.

**Italija i Austrija.** U subotu se je u Rimu obdržavalo ministarsko vijeće, na kom je ministar vanjskih posala di San Giuliano izvijestio o svom susretu sa grofom Aerenthalom. Izdano je službeno priobćenje, u kom se veli: Ministar di San Giuliano naglasio je svoje zadovoljstvo

radi srdačnog dočeka cara i kralja Franje Joipa i ministra Aerenkala, u kojem su zadovoljstvu i svi ministri učestvovali. Ministarsko vijeće je uvjeren, da ovi dokazi doprinajšu konsolidiranju prijateljskih odnosa između Austrougarske i Italije, i da će iskrenost međusobnih odnosa izbrisati sva međusobna nepovjerenja. U ovom smislu poradio je i Aerenthal, kad je sva iole sporna pitanja uzeo, da pretresa točku po točku, dok je s druge strane konstatirano, da takvih spornih pitanja niti nema. S obe strane iztahnuta je tendencija, da će se nastojati u svim onim slučajevima incidenta, u kojima ne utječe ni jedna ni druga vlada, otupiti im oštrinu. Glede vojničkih incidenta na granici utanače je posebni sporazum, tako da će oba diplomatska kabineta oduzeti ovim sporovima njihovu oštrinu.

**Put crnogorskog kralja u Beč.** Prema vijestima sa Cetinja, crnogorski će kralj Nikola ponajprije posjetiti cara i kralja Franju Josipa u Beču, a po tom će posjetiti carski dvor u Petrogradu.

Sva je prilika, da će se kralj Nikola za svog boravka u Beču sresti sa kojim austrougarskim državnikom, osobito radi trgovačkih odnosa između Austrije i Crnogore.

**Novi prosvjedna nota Turske.** Porta je uručila zaštitnim vlastima Kreta novu prosvjednu notu, u kojoj svrča njihovom pažnju na okolnost, da grčka vlada namjerava mjesto izluštenih grčkih častnika kretska domobranstva i oružnika izaslati na Kretu druge grčke častnike, te pozivlje vlasti, neka spriječe ovu novu povredu turskih suverenih prava. — „Tanin“ demantira vijesti nekih bugarskih listova, da će se prigodom vježba na bugarskoj granici sultan i bugarski car susresti.

**Pred otvorenje grčke narodne skupštine.** Ministar predsjednik Dragumis je sklonio kralja, da otvori narodnu skupštinu pri stolnom besjedom. Izključeno je, da bi Venizelos došao za sada na vladu. Pitanje je, hoće li narodna skupština biti revizionističkog ili konstituentnog značaja. Ralis nastoji nagovoriti Theotokisa, da skupština bude funkcionalna kao konstituenta. Stare stranke idu za tim, da rok razpravljaja bude što kraći, e u tom ih podupire i Venizelos.

**Demisija Venizelosa na Kreti.** Venizelos je demisionirao na časti predsjednika privremene vlade na Kret i na mandatu zastupnika u kretskoj komori. Stvar je priobčena konzulima zaštitnih velevlada.

**Demonstracije bugarskog kralja.** Najnovije vijesti iz Srbije javljaju, da bugarski kralj Ferdinand prije nekoliko dana, kad je vraćao u Bugarsku, naročito nije htio da se vrati preko Srbije, hoteti na taj način kao da demonstrira protiv srbske vlade, koja — tako se bar tvrdi iz Sofije — nije htjela da izadje u susret nekim njegovim zahtjevima.

## Iz hrvatskih zemalja.

**Otvorenje bosanskog sabora.** Bosanski sabor sastat će se na drugo svoje zasjedanje dne 25. listopada i ostali na okupu za vrijeme od dva do tri mjeseca. Prva će biti na dnevni red stavljena svakako osnova o fakultativnom otkupu kmetova, koja je već dovršena.

**Istarski sabor.** Iz Trsta javljaju, da će se istarski sabor sastati prvih dana mjeseca listopada. Zasjedanje će potrajati 4 tjedna. Pošto nije došlo do sporazuma između Slovenaca, Hrvata i Talijana, to će se sabor baviti liho gospodarskim pitanjima, koja se u interesu zemlje imadu čim prije otvoriti.

**„Austrijski špijuni“ u Srbiji.** Neki dan je u Krugujevcu u Srbiji uapšen dr. Jovan Božić, gradski osječki tajnik, osumnjičen da je au-

strijski špijun. Tri dana je bio zadržan u tamnici, dok se nije izpostavilo, da on nije nikakav špijun, nego da je u Srbiju došao posjetiti neke svoje rođake. Ovo su u zadnje doba slična uapšenja u Srbiji učestala, a skoro uvijek se dokaže, da su bezrazložna.

**Iredentistički proces u Gracu.** Tršćanske novine javljaju, da je na intervenciju tršćanskoga zemaljskoga suda delegiran po vrhovnom suduži zemaljski sud u Gracu, da provede glavnu razpravu proti nekim Tršćanima, koji su obtuženi s velezdaje. Kako se čuje, odpremit će se uhapšene osobe doskora u Grac.

**Magjarske regimente u Ljubljani.** U Ljubljani je izazvala veliko uzbuđenje vijest, da će 27. infanterijska regimenta odanle otići, a mjesto ove da će premostiti onamo jednu magjarsku pukovnicu. Isto tako će premostiti odanle kavalerijsku pukovnicu i zamienit ju sa magjarskim husarima.

**Maja pl. Strozzi.** Kći glasovite naše tragediknje, Maja, prikazivala se je u subotu na zagrebačkoj pozornici u „Seviljskom brijaču“. Premda nije bilo za nju nikakove predhodne reklame, ona je mahom osvojila občinstvo, koje je burnim pljeskom i aplauzima pokazalo svoje simpatije mladoj pjevačici. Zagrebačke novine s oduševljenjem pišu o njezinom izvrsnom glasu, eleganciji, graciji i dobroj školi. Postavljaju ju o bok našim najboljim pjevačicama. Maja de Strozzi ostati će stalno na zagrebačkom kazalištu.

**Pucanje na banov automobil.** U predprijedu subotu na večer vraćala se iz Trešćerovca automobilom banica sa svojom sestrom gđjom. Crnojević. Nedaleko Rakovpoticu sa iznenada izpalili cigani, koji su ondje naseljeni, više hitaca iz revolvera na automobil. Jedno zrno je preletjelo preko šoferove glave, a drugo se zabilo u sam automobil. Dakako da je radi ovog bezprimjerno drskoga napadaja provedena najstroža iztraga, pak su uhapšeni cigani braća Josip i Imbro Hudorović i osim toga još druga tri cigana. Svi će biti predani u zue sudbenoga stola i kad budu predizvidi dogotovljeni, biti će sudjeni za svoj čin.

**Neosnovan glas o koleri u Bosni.** Već „Sar. List“ javlja: Pronio se glas da se u Derventi pojavio jedan slučaj azijaške kolere i to na oficirskom momku jednoga kapetana, koji je iz Češke premješten u Derventu. Na taj glas pošli su namah šef sanitetskog odeljenja zemaljske vlade, g. dr. Geza Gobler, dalje sanitetski šef 15. vojnog zbora i jedan pukovnijski liečnik kao bakteriolog u Derventu, da izpitaju ovaj slučaj. Pri tome se je izpostavilo, da po sriedi apsolutno nije kolera, nego težak slučaj katara u crevima, te prema tome otpada svaka opasnost. U ostalom stanje tog oficirskog momka ide na bolje.

**Tragična smrt petnaestorice Hrvata u Americi.** Magjarske novine dobivaju iz New-Yorka vijest, da je u nedavnom strašnom požaru nastradalo 15 Hrvata. Oni su bili zaposleni kao šumski radnici. Kad se je pojavio požar, htjeli su Hrvati da spriječe širenje požara. Oni su se dali na spasavanje američkih šuma i sami zaglavili. Htjeli su, da jednu manju šumu brzo unište, tako, da vatra, koja im je bila iz ledji, ne može da zahvati susjednu ogromnu šumu. Da te male šume što brže nestane, zapalili su ju. Nu najednom promieni vjeter smjer i vatra okrene prema njima. Sad su bili među dvie vatre. Sa svih strana obkolio ih plamen i oni se više nisu mogli spasiti te svih 15 u vatri izgori.

## Iz grada i okolice.

**Zahvale Šibeniku.** Na ime našeg načelnika g. dra Kstelja stigle su ove brozjavne zahvale

na dočeku i gostoljubivosti našeg grada prigodom skupštine:

Zadar. Kao tumač živih občeenih čuvstva, častim se još jednom izraziti vam najdublju zahvalnost nad veličanstvenim i prestradanim dočekom, bratskom pažnjom prema velebnoj skupštini u dičnom Krešimirovu gradu.

Prodan.

Makarska. U ime moje i ovamošnjih istomišljenika još jednom nasrdačnije zahvaljujem tebi, zastupnicima Dulibiću, Drinkoviću i svima vrlim pravašima Krešimirovoga grada na izraženim nam sjajnim dokazima bratske ljubavi prigodom jučerašnjega dana. Živil! Živila stranka prava!

Klarić.

**Hrvatska sokolska Krešimirova župa** priredjuje dne 18. rujna 1910. izlet u Kaštelu posebnim parobrodom „Nada“ prigodom blagoslova barjaka bratskog Hrvatskog Sokola u Kaštelima. Sudjelovat će „Šibenska glazba“. Polazak iz Šibenika u 5 sati jutrom. Odlazak iz Kaštele u 7 sati večer. Vozne cene: Za izvršujuće članove K. 1.—tamo-amo, a za druge izletnike K. 1'50 tamo-amo. Vozne karte prodavaju se u dućanu g. J. Grimani-a na kojega se svak može obratiti i za potanje obavijesti. Moli se, da se vozne karte nabave po mogućnosti prije izleta, da se izbjegne zakašnjenju i stisci pri polazku. Ovo je zadnji izlet, koji se ove godine priredjuje. Ide se u goste braći Kaštelancima, koji su u svakoj prigodi pokazali svoje bratske osjećaje prama našem gradu te oni s punim pravom očekivaju liep naš odaziv na njihovu svečanost. Velike i krasne pripreme, koje se u Kaštelima čine, jamče, da će svečanost biti osobito liepa. Po svemu ovome nema sumnje, da će se bratska družva brojno odazvali pozivu kaštelanskog Sokola.

**Izlet Vodičkov, Murterskog, Betinskog i Tiesanskog Sokola u Kaštele** u nedjelju 18. tek. na slavlje blagoslova sokolskog barjaka u Novi bit će sa posebnim parobrodom „Tomaseo“. Kreće iz Betine u 3 sata jutro, iz Tiesna 3.30, iz Vodica 4.30. Dolazak u Kaštele oko 9 sati. Povratak u večer u 7. Ciena polazku i povratku K. 3.—

**Otvor realke.** U nedjelju 11. o. m. j. otvorila se školska godina pri ovomjestnoj c. kr. realci sa službom božjom u crkvi sv. Barbare. Uspisalo se u l. razred 52 učenika tako da naš zavod broji ove godine 110 učenika. Doista liepi broj, koji dokazuje koliko je potrebna bila Šibenička jedna srednja škola. Ove godine bijahu odredjena dva nova profesora, naime gosp. Špiro Radoničić i gosp. Šime Štuk.

**Odlazak vriedna učitelja.** Pišu nam iz Zlozela: Jutros odietio se je od nas obiljubljeni i vriedni naš nadučitelj gospodin Božo Čelar, koji je na svoju vlastitu molbu bio premješten u Šibenik. On je probavio kod nas punih jedanaest godina, te je bio osvojio svačija srca radi svog neumornog i poštovnog rada oko uzgoja naše djece i oko napredka ove dvorazredne muške škole i radi svoje prijaznosti i susretljivosti prama cijelom pučanstvu. Da barem kakogod izkazemo našu ljubav, štovanje i zahvalnost tomu marljivomu i poštovnomu pučkomu prosvjetitelju, silno vidjenji od mjesta priredili su mu i ako maleno, prama njegovim zaslugama, ali ipak iskrenu počast sa skupnom večerom, na kojoj naš župnik, tumačeći ne samo iskrena prijateljska čuvstva svoga srca, nego i ona svih ostalih svojih župljana, izreče mu srdačnu nadzvicu, u kojoj iztahnuvši sve njegove liepe vrline kao nastavnika i kao građanina i uvjeravajuć ga kako će njegova mila uspomena ostati svejđer duboko usadjena u srca svih Zlozelaćana, ter zaželivši njemu i cijeloj njegovoj odličnoj obitelji svako dobro i svaku sreću i na ovom si određenoj častnom mjestu, svi prisutni uziknuše mu naš hrvatski i srdačni: Živio!!! Gospodin nadučitelj, vas ganut, odmah zahvali g. župniku

kojem slučaju, da Petračića zadovolji. Najveću pažnju posvećuje kritičar Begovićevoj „Život za cara“, „modernoj epopeji“, kojoj je sujet uzet iz rusko-japanskog rata, a koju kritičar oduševljeno uzpoređuje sa Carducciemovom „Ča ira“ iz francuske revolucije. Druge pjesme Begovićeve Petračić ne hvali. Po svoj prilici radi sadržine njihove i tendencije.

Studija o Petračiću je najjača. Hvaranin je on kao i kritičar, pak mu ne možemo zamjeriti, ako ga je „patriot“ (domorodac) zanio više od ostalih i ako za njega njegovo srce bilo šire no za druge. Nitko ne može mjeru simpatiji nalagati. Petračić študira Tresića samo kao liričara, a kao takova prati ga korak po korak i bilježi sve njegove miene i napredovanja. Čini mi se, da je Tresić kritičar više filozof nego pjesnik, što ne bih rekao. Filozofija Tresićeva u njegovim pjesmama preveć je forsirana, nategnuta. Na nekim mjestima je mutna i težko probavljiva ne samo sadržajem, nego i stilom. To je onda, kada Tresić hoće, da bude filozof i u časovima, kada nema filozofskog razpoloženja. Tresić onako mutno, da ga ne možeš shvatiti, često „filozofira“, samo da bude... filozof. Koji put možda ni sam sebe ne razumije pravo. U filozofskoj stanovitoj pjesmi ima tendencije, ima namjere, ali nema bistrine.

Ne znam, kada je kritičar napisao študiju o Tresiću. Zato njega neće dovoditi u savez sa onom stavkom, gdje govori o političkim pjesmama Tresićevim, namijenjenim „Vodjama“, razumije se naše politike. „Kada pjesnik progleda kroz dušu te „patriote“, pak ih sravnai sa sobom, ustaje, diže se pjesmom; u toj pjesmi prestaje svaki artizam, zamjenjuje ga očaj, bies, žuč, napadaji, paće psovanje.“ Tako Petračić. A ja kao da čujem, gdje netko veli: ne spominji toga, kritičaru, svom prijatelju; onda bilo doba rodoljubnog ogorčenja, a sad...? Ah, da ti je bez koprene prijateljska sravnati sada nekad ogorčenog pjesnika, danas političara „realista“, sa onima, koji je u pjesmi najglikom i knutom bievao do nemilosti i grubosti! Vele li bi sličnosti među njima našao...? Ali mahinimo to. I preveć je tužno govoriti o tim metamorfozama.

Kritičar uzpoređuje Tresića s Kranjčevićem.

Dapače i u drugim radnjama spominje pokojnog velikog pjesnika. Premda su i Kranjčević i Tresić po svojim nazorima sasna jednaki, samo što svoje nazore raznim temperamentom izopljaju, ipak čini se, kao da je Petračić proti Kranjčeviću preveniran. Uzpoređujući s njim Tresića, veli o njemu, da je od ovog zadnjeg pliči mislićak, premda veći artista. To je ipak preterano, a osobito za Petračićevu skrupuloznu nepristranost. Inače, u cjelosti svojoj, studija o Tresiću slavoispjev je skoro najvećem našem liričaru, po sudu kritičara.

Stil Petračićev je svoje vrsti. Jezik je narodni, ali ukupno opor malko. Vidi se: pisac poznaje jezik, bavi se njegovom čistotom, ali načitanost njegova je talijanska. Napinje se, da bude prstonarodan, ali ne može jezične elegancije doseći. Čist je u formi, ali nije sagibljiv i mehan u stilu.

Kao kritičar Petračić cieni s pravom, da mora i podučavati. U svakoj njegovoj studiji ima poučnih ulomaka, ili o jednoj grani knji-

ževnosti ili o kritici, njezinju zadaći itd. To mu uspeva, jer te poduke znade vrlo zgodno uplesti i umetnuti. Ne mogu ovdje da prosudim, da li je u kritici uznapredovao prama svom prvom djelu „Studije i portreti“, jer ih nisam nikada pri ruci imao. Uzporedba bi svakako zamnila. Sve o sve, mirne duše može se o Petračiću reći, da je jedan od najsimpatičnijih naših kritičara. On je „sine ire et studio“. Nije cifrast u izrazu, tako da čudno zvuče oni razni „-izmi“ i „-iste“ kao: misticizam, pozitivizam, artizam, kosmopolitstvo, psiha, dogmatizam, sintezirizati, intucije, adekvatnost, bestijalnost. Ovi internacionalni izrazi su kao van mjesta u Petračićevom stilu.

Da zaključim. I ako se ne može reći, da je Petračić zadovoljio svim zahtjevima svog podhvata, i ako ga se ne može proglasiti pravkom naše kritike, koja u obće još kritika nije, ipak je on utro put vedroji, hladnoj i pristojnoj kritici, koja će bez sumnje imati slijeditelja. To mu je najveća zasluga, a ona vriedi više od svih cifrarija.

Janko Baričević.



i svim prisutnima na iskrenim izkazima ljubavi i prijateljstva, izrazujući ujedno svoju bol što se mora od nas oduzeti jedino radi svojih obiteljskih okolnosti i kako će mu ostati vazda mila uspomena svog dugog boravka u ovome ubavome i veselome mjestu. Žaleći dakle gubitak i odlazak našeg vrlome nadučitelja, čestitamo junakom Kresimirovom gradu što mužka pučka učiona u Varsu dobiva takovu novu izvrstnu učiteljsku silu.

**Preminuo.** U Šipanskoj luci preminuo je otac vrijednoga učitelja i čestitog pravaša Vlaho Fortunića u 82. godini života. Dobrom starcu rajske uživanja, a uciviljenoj rodbini naše toplo sauečeše.

**Pozlo mi i naglo nmro.** Mehanik Ernest Melocchi iz Milana, već koju godinu ovdje nastanjen, u subotu popodne obolio s jakim oganjicom, a u noći bio već mrtav. Ustanovljeno je, da je smrt tako brzo nastupila od infekcije krvi usljed gnojnog akcesa u moždjanima. Melocchi je bio vrstan radnik. Ostavlja za sobom udovicu sa petero djece.

**Berba grožđa** u obćini Vodičkoj započimaju dojučak ponedjeljak 15. tek. mjeseca. Vrst izvrstna.

**Jamatva.** Jamatva, ili trganje u okolici je počelo sreda, a u gradu mjestimice. Vrst je dobra, a mjestimice ima ga i u obliju. U našoj okolici surazmjerno biti će dosta vina u Zatonu, Gornjem polju, Žirju, Tiesnu, Zloesima, Tribovnju, a dobrano i u Skradinskoj okolici.

**Brednica hara** u Gačležima. Biedni narod očajava, jer mu volovi crkavaju.

**Ribolov zubarca okrunjenoga** nešto je zakasnio ove godine, a i nije ih u množini. Jučer su uhvatili jedno 20 glava. U obće ribanje je ove godine po cijeloj Dalmaciji prošlo slabo.

**Telefonska mreža** u gradu povećala se ovih dana sa četiri nove stanice t. j. kancelarija domobr. kompanije, Platzkomando, kotarsko oružničko zapovjedništvo i lučko-zdravstveni ured. Prijavili su su se i drugi, te je predviđjeti, da će doskora ova telefonska mreža znatno se umnožiti.

**Drvena obala** kod glavnog pristaništa još je uvijek u onakovu stanju, u kojem je bila koju dan iz kako ju je parobrod „Jadrani“ ošteti, još je uvijek u sredini ogradijena daskama, da ne bi tko pao u prosljinu, i to tako stoji na mjesecima, a da se pomorska vlada i ne misli i ne miče da odredi njezin popravak. Nadamo se, da ne ćemo biti usilovani upozorit i po treći put na ovu pravu grobu.

**Numeriranje kuća** u gradu obavljeno je ovih dana, te se primiče kraju. Sad će se revidirati i popuniti numeracija po odlomcima, a 1.-og sietnja 1911. odpočet će popis pučanstva.

**Radi djevojaka** u subotu večer na Poljani nadkoše rječ Luko Maričić i Stepan Zorić, te ovaj posljednji u kavgi rani prvoga dva tri puta nožem ako teško, da je jdnik izdahnuo putem, dok su ga nosili u pokr. bolnicu. Prvu mu pomoć pružio u ljekarni dr. Drinković. — Zorić je odmah ariliran i odveden u sudske tamnice.

## Pokrajinske vesti.

**Neistinité vesti o bolesti baritona Vuškovića.** Prama vestima nekih zagrebačkih novina i mi doniesmo, da je naš vrli baritonista M. Vušković veoma teško obolio i da neće moći za dugo pjevati. Međutim nas obavješćuju sa upućene strane, da Vuškovićeve bolesti nije bila nikako tako teška, dapače da je već sasama ozdravio, što nas osobito veseli. G. M. Vušković će biti već 15. ov. mj. na povratku u Zagreb.

**Novo Rendičevo djelo.** Čitamo u „Obzoru“: Na grobištu u Drnišu u Dalmaciji položeno je ovih dana novo umjetničko djelo Ivana Rendića. To je jedan nadgrobni spomenik. Izradjen je od mramora granita i tuča, sve porjedano u najsnažnijim potezima klasične umjetnosti. Na piedestalu bojasidanog švedskog granita diže se krasno modelirana figura žene. To je rimska vestalinica, koja čuva vječni ogran simbolisan jednom uljenicom, što se diže uz bronzan kip. Uljenicu je vestalinica njetila uljem iz anfore; a kad se anfora izpraznila, kad je ogran života ugasnuo, položila je ona ruku i usnila vječni sanak. Ova figura predstavlja dugi san smrti, vječni pokoj. I koncepcijom i izradbom duboko se doimlje.

**Hrvatsko kazalište,** na svom povratku sa Cetinja prikazivalo je u Dubrovniku sedam predstava. U subotu se je drama odijelila od Dubrovniku te krenula put Spljeta. U nedjelju na večer drama je već u Spljetskom kazalištu počela predstavljati.

**Dalmatinac — aviatičar.** Naš mladi zemljak, g. Bjelovučić, od ugleadne porodice iz Janjine, bavlj se u Parizu aviatikom. Upotrebjavljava za svoje smjele letove Voisinov biplan u pravi često izlete zračne, obilazi nad Parizom, pračen oduševljenim klicanjem Parizana, čijim je ljubincem postao. Taj mladi aviatičar,

jedan je od najsmeļlijih. Neki dan sastao se sa drugim aeroplanom, približio mu se, predstavio se drugu aviatičaru i s njim vodio razgovor od 10 časa. Množivo, koje je to gledalo, frenetično je pijeskalote mu priredilo silinovicije.

Mladi Bjelovučić nalazi se u Parizu od smrti svog pokojnog oca kap. Mha, kada mu se je majka, rođjena Parizanka tamo presebela. U nekim novinama čitamo, da se on ne priznaje Hrvatom. Ako je istina, dosta žalostno.

**Izbor za velepreznicu kuriju u Spljetu.** U ponedjeljak u jutro obavio se je u atriju spljetskog kazališta izbor zastupnika za velepreznicu kuriju u Spljetu, a zaključen je bio u 1 sat posle podne. Izbor je tekao veoma mrtvo. Bila su dva kandidata: utvaraš dr. Gaj Bulat i talijan dr. Dojmi. Od 418 upisanih izbornika glasovalo ih je 217; od ovih za dra. Bulata palo 186, a za dra. Dojmija 85. Kako „Sloboda“ javlja, svi su njezini skoro listom za Bulata glasovali. To ona sama iziće.

**Proces Polešnik.** Sudbeni dvor u Zadru prihvatio je zahtjev, da se proces Polešnik obnovi, ali to samo obzirom na D. F. Tomaševića i Antoniettu Oštrić, koji se nisu tomu oprli. Osuđeni Kovačević je također i za sebe zatražio obnovu procesa, no sudbeni dvor je to odbio. Međutim se je Kovačević prizvao, da će o tom odlučiti sud druge moibe.

**Zaglavio u tunelu.** U velikom tunelu kraj Kaštela, nadjeno je u noći od četvrtka na petak razkomadano tijelo jednog čovjeka, kojega je željeznica zgnječila, a za kojega se je kasnije ustanovilo, da se zove Stričević iz Neorica. Po svoj prilici je u tunelu zaspaio i tako zaglavio. Glava mu je nadjena nekoliko metara daleko od trupa, trup sav razkomadan na tračnicama, a noge odkinute na drugu stranu tračnica.

**Potres.** Javljaju s Visa, da se je neki dan u Balaguži oćutio jak potres, usljed česa je oštećena tamošnja crkva i pomorski svjetionik, koji je prestao goriti. Unaokolo se nije ništa oćutilo.

**U velikom požaru djevojka poginula.** Pišu u Sukošana: Na 6. o. mj, oko 10 sati u večer buknuo je požar u kući Joka Gambriz pok. Šime u Sukošanu i uništio je kuću i sve, što je u njoj bilo. Šeta iznosi K 6858. Porodica, koja živi u zadruzi, ima 32 člana. U kući je te noći spavalo dvanaestoro čeljadi, Petar Gambriza pok. Ivana i kći mu Ljubicica, kojoj je četrnaest godina, pretrpjeli su teške opekline na tijelu. Oboje su sutradan rano bili prevezeni u pokrajinsku bolnicu u Arbanasu, gdje je djevojka istoga dana od pretrpljenih rana umrla.

Požar je po svoj prilici nastao usljed nepažnje ukućana, koji će biti ili zaboravili utrnuti svieću, ili bacili na pod blizu postelje zapaljenu žigicu. Požar je brzo zahvatio maha, jer se izpod postelje, gdje je najprije bila opažena vatra, nalazila kukuruzovina a povrh postelje sušio se duhan, tako da se vatra na brzo tako raširila, da se iz kuće nije moglo ništa spasiti.

**Skandalozni i fakinji napadaj** na poštenog i čestitog Hrvata Don I. Kan. Bojanića. Primamo iz Hvara:

Članak dične „Hrv. Krune“ br. 89 „Kako se fabrikuju pouzdanice“, strašno je opekao dinastiju Machiedovaca i svoje, da se je već pred 4—5 dana sjor Lauro hvalisao, da će nalemati auktora članka, da mora osvetiti čast Machiedovaca itd. itd.

Danas 12. rujna, kad naš dični Don Ivo žetao mirno, pristupi k njemu umir. učitelj Lauro Machiedo, inače aktivni agent (otac famoznog narodnog zastupnika dra. Jerka) u društvu zeta mu akademičara Luke Domančića i M. Novaka. Na mig Lauror oni popostaše, a on, da osveti svog „uvrijeđenog“ sina, drzko zamahne šapom, a zatim navali bečim i ruci na tobožnjeg auktora članka, i ako mu je don Ivo jamčio o poštenom rieči, da on to nije pisao. — Naš dobri don Ivo hladnokrvno i samopriprugno je podnio nepravedni udarac, kao svećenik i kao kulturni čovjek, a da nije reagirao. Da je prisutni akademičar Domančić, te napadačev, bio svjestan svoje akademске časti, (dok o M. Novaku i ne govorimo), bio bi predusreo napadaj, kad je već jednom veleč. Bojanić u njihovoj prisutnosti dao pošteno rieč, da on nije auctor članka — to oni nisu učinili i zato ih sledi prezir cijelog poštenog građanstva. Koliko se svet diov uztrpljivosti napadnutoga, u toliko su se prisutni zgražali na nečuvenu drzku manovru. Ciel naš grad je uzrujan nad tim drkim činom. Sve vidjenije ličnosti, kao g. poglavar, g. načelnik i činovništvo žalovale su se našem pravdom dou Ivi radi divljeg Machiedova napadaja.

## Razne vesti.

„Plemićka buržoazija“. U ruskom „Suvremenom mire“ („Suvremenom svijetu“) izašla je interesantna razprava P. B-a o „plemićkoj buržoaziji“. Autor u njoj crta borbe ruskog plemstva u trgovinu, promet i obrte. Do Petra Velkog nije se plemstvo sinjelo baviti ni trgovinom, ni obrtom. No zato mu je bilo osigurano izključivo pravo vladanja u naseljenim zemljama. Petar I. želeći svim stališima svoga carstva odrediti granice njihovih dužnosti i privilegija izdao je ukaz o jedinonasljedju (majoratu). Plemić je prema tomu morao da svoju djecu obrazuje za vladu — a trgovac za trgovinu. No ovi su odnošaji bili neodrživi, pa je već godine 1721. posebnim ukazom dao i trgovcima mimo trgovine i pravo sticanja i kupovanja zemlje. Trgovci tako dodjose također do neke moći nad seljačtvom... Za Jelisavete Petrovne počelo se vraćati opet k staromu, jer je moć trgovaca, moć njihova kapitala postala opasnom. Ustanovljeno je maksimalni broj, koliko „duša“ može da imade trgovac; a za Petra III. god. 1762. ponovno je izdan ukaz, da se „samo plemićima“ povjerava vlada u naseljenim krajevima. Za Katarine II. izašle su još oštrije odredbe glede plemstva i trgovine. Ova borba plemstva, da u svoje ruke dobije trgovinu izgleda malo začudna, ali razumljiva. Trgovci bijahu jedan stališ, ču su doista moglo zavjediti, jer su u bogatstvo careva, prvi bili trgovci, koji su nešto imali. Seljak je bio polnrob, a gospodar njegov plemić, nije puno bolje od njeg stajao. Vladari su polazili sa stanovišta, da je trgovina nedostojna jednog plemića, pa otale i njihovih ukazi proti plemićima i trgovcima, a s druge strane nisu opet plemstvu pružali dovoljno sredstava, da dolično svom staležu živi. I kad je zato jdnog grof Apraskin u Katarine II. zamolio dozvolu za tjeranje trgovine, dade ga ona proglasiti „ludim“, a god. 1890. izdade opet ponovni ukaz, kojim zabranjuje plemstvu trgovinu... Za vlade Aleksandra I. poče već popuštanje. Četrdesetih godina već je među plemićima bila čitava jedna stranka plemića-trgovaca. Od onda pa sve dalje nestaje pomalo zapreka da se i plemstvo posvećuje trgovini, a još više industriji. Danas je plemstvo i aristokraciju već posvema zamienila plemenitna duha i debijna — džepa.

**Novi Edisonov izum.** Ženjalni Edison stupa pred javnosti i opet s jednim novim svojim izumom. Nakon dvadesetmjesječnoga pokušaja uspjelo mu je, da kinematograf spoji s fonografom. Edison je pokazao uspjeh svoga rada svojim prijateljima, koji se dive ovome novome izumu. Najslabije suštanje kod gibanja, udaranje rukom o stol, glas, što se čuje, kad lopta pane na zemlju, zamjećuje se kod kinematografskih slika baš tako, kao što se to u istinu čuje. Razlike, koje su postojale izmedju žbiljnoga govora i slika, koje tobože govore, posve su sada iščezle. Edison nakanio je svoj izum za najkraće vrijeme predati javnosti.

**Golijaška porodica.** Na rvalačkoj areni pojavio se nov ruski atlet, kojem proriču veliku budućnost. To je Mitrofan Padubni, mladi brat nepobiedivog atleta-rvača Ivana Padubnoga. Mladi Padubni je tek pred nekoliko mjeseci odslužio vojničku dužnost u jednom gardijskom puku u Petrogradu. Novi rvač je namjeravao, da ostane kod kuće ratar, ali stariji ga brat nagovori, da se posveti atletici. Značajno je to, da se Ivan Padubni, najsnažniji i do sad nepobiedjeni rvač svjetski, u svom rodnom selu (Boguduhovci, u poltavskoj guberniji) računa kao sedmi po tjelesnoj snazi. Prvi po snazi je otac Padubnoga Maksim, kojemu je sada 63 godine, no koji ran danas trčej četvrt vrste (ruska vrsta je više od kilometra), a na ledjima mu džak sa 30 pudova brašna (1 pud čini 16'38 kilograma).

Oglašujte u „Hrvatskoj Rieči“.

**Najsavršeniji gramofoni i ploče**  
sa svakovrstnim komadima osobito hrvatskim

proiv-djeni znakom TRADE-MARK. „THIS MASTER'S VOICE“ „Andjeo“

dobivaju se u knjižari i papirnici:  
**Ivan Grimani**  
Šibenik, Glavna ulica.  
Šalje na zahtjev cjenik i popis komada badava i franko.

## Naše brzojavke.

### Konstituiranje fuzionaške stranke

Zagreb, 14. rujna. — Rad oko osnutka jedinstvene stranke, te kopije koalicije s drugim imenom, dokračen je. Ta stranka se je već konstituirala te je predsjednikom izabran dr. Tuškan, a podpredsjednikom Mažuranić, Badaj i Lorković. Srbi samostalci stupiti će u formalne pregovore sa tom novom strankom, nakon česa će se proglasiti druga hrvatsko-srbska koalicija.

### Konferencije o djelotvornosti češkog sabora.

Prag, 14. rujna. — Ovdje se nastavljaju konferencije izmedju Čeha i Niemaca glede djelotvornosti češkog sabora. Prerano je još govoriti o konačnom uspjehu. Budu li Niemci dati stajali na svom stanovištu, do sporazuma ne će doći. Uzporedo sa svim konferencijama vode se i pregovori za jedinstveni češki parlamentarni klub, a ovi će svakako do povoljnog rezultata doći.

### Protugrčka uapšenja u Carigradu.

Carigrad, 14. rujna. — Grčki zastupnici Vanokas i Eftimuli uapšeni su. Njihovo uapšenje izvelo je ovdje silnu senzaciju, jer je isto u vezu sa obdržavanjem grčke narodne patriarhijske skupštine. Spomenuti grčki zastupnici u turskom parlamentu poznaši su kao jaki grčki agitatori te ih je vlada dala radi toga uapšiti. Istodobno se saznanje, da redarstvo kani silom zaprieti obdržavanje grčke narodne patriarhijske skupštine. Usljed toga predviđaju se komešanja u zemlji.

### Nelidov na umoru.

Pariz, 14. rujna. — Ruski poslanik u Parizu, Nelidov, teško je obolio te se nalazi na smrtnoj postelji. Nade u oporavak su skoro sasama izgubljene.

### Novi slučaj kolere u Beču.

Beč, 14. rujna. — Ovdje se je ustanovio novi slučaj kolere. Usljed toga poostrene su sve mjere opreznosti.

### Ognjište kolere u Ugarskoj.

Mohač, 14. rujna. — Nakon dugog istraživanja ustanovilo se je, da je ognjište kolere u Ugarskoj ovaj grad. Iz njega se u razne krajeve kolera širi te je radi toga odlučeno ovo mjesto sasama izolirati, tako da se zaprieti daljnje razgranjivanje ove bolesti. Vlasti oco toga rade najvećim nastojanjem.

### O magjarskom zajmu.

Budimpešta, 14. rujna. — Kako je poznato, za nekoliko mjeseci razpravljalo se je u magjarskim političkim krugovima o sklopljenju novog jakog magjarskog zajma. Većina je bila za to, da se taj zajam sklopi u Francezkoj. No u zadnje doba izbiše takove poteškoće s raznih strana, da je osnova o zajmu u Francezkoj već napuštena.

### Posjeti crnogorskog prijestolonasljednika Danila.

Cetinje, 14. rujna. — Doznaje se sa upućene strane, da će prijestolonasljednik u kratko vrijeme poduzeti putovanje u inozemstvu. Prema tome će koncem mjeseca listopada prijestolonasljednik Danilo odputovati u Carigrad, gdje će posjetiti sultana, a odane krenuti će u Srbiju, u Beograd, gdje će posjetiti kralja Petra. Ovo putovanje imati će svoje osobito političko značenje. Danilo će prije u Carigrad nego li u Beograd, da nebi to upalo ju oči, ali jasno je, da će posjet kralju Petru doprinieti povoljšanju odnošaja izmedju dviju dinastija. Politički karakter tih putovanja biti će skroz balkanski.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)  
Vlastnik, izdavalatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

**Eugen Pettoello**  
Pribor satova, zlatarskih i optičkih predmeta i kineskih srebrarija  
Zlica, viljuška i noževa.  
Zajamčena izradba sa 90 grama čistog srebra.  
Pečata.  
Svake vrsti rezbarije u kojoj mu drago kovini.  
Bogatilj ilustrirani otkaz. — Trgovničko stalište otkaz.  
Šibenik, Glavna ulica, br. 128.  
14. 9.-910.—14. 9.-911.



Austrijsko-parobrodarsko društvo na čijem

## „DALMATIA“

udržava od 16. jula 1910. stideće glavne pruge:

- Trst—Metković A** (poštanska)  
Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati poslije podne; povratak svake subote u 6 sati prije podne.
- Trst—Metković B** (poštanska)  
Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslije podne; povratak svake srijede u 6 sati prije podne.
- Trst—Metković C** (poštanska)  
Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslije podne; povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.
- Trst—Korčula** (poštanska)  
Polazak iz Trsta u utorak u 5 sati poslije podne; povratak u ponedjeljak u 6 sati prije podne.
- Trst—Šibenik** (poštanska između Pule i Zadra)  
Polazak iz Trsta svake subote u 6 sati prije podne; povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.
- Trst—Metković D** (trgovačka)  
Polazak iz Trsta svake nedjelje u 6 sati prije podne; povratak svake srijede u 6 sati prije podne.
- Trst—Vis** (trgovačka)  
Iz Trsta u četvrtak na polnoći; povratak svake srijede u 8 sati prije podne.

27.VII.10.

Hrvati i Hrvatice, pozovite družbi sv. Cirila i Metoda.

## HOTEL

### „DINARA“

sa reštauracijom

Šibenik

o o kod kazališta o o  
preuzeo je podpisani, te ga preuredio, obkribivši ga sasvim novim pokućstvom i stolnim priborom.

Kako je sada u njemu uređeno, odgovara doista zahtjevima grada, pa se podpisani nada, da će od sada unaprijed ovaj hotel postati najmilije svratište ne samo za mjesto, nego i za vanjski svijet, tim više, što je u reštauraciji i domaća kuhinja, uređjena na način koji posve zadovoljava.

Cienu su najumjerene, a usluga bez prigovora.

Preporučujuć se sa veleštovanjem

22 Niko Blažević.

## Velika zlatarija - Gjuro Plančić

Starigrad

Podružnica: Vis-Velutaka.

Prodaje svakovrstnih zlatnih i srebrnih predmeta.

Najfinije švicarske dobnike.

Cienu umjerene bez utakmice.

Priznanice na pretek. 30.VII.

## Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano K 5—, a uvezano K 6—, nabavlja se kod „Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

## TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Čast mi je javiti p. n. obćinstvu, da sam objavljenu tvornicu papirnatih vrećica za trgovačku porabu otvorio, te je podupuno prema zahtjevu uredio, ime sam u stanju u najkraće vrijeme najveću količinu vrećica izraditi. Vrećice izrađuju se u svim veličinama i u svim bojama. Pošto je ovo u nas prvo i jedino domaće poduzeće ovakove vrste, nadamo se za stalno, da će mi gg. potrošači povjeriti svoje cijenjene narudbe, koje će u potpunom redu i naj-savjestnije izvršene biti.

Sa veleštovanjem

ANTE ZORIĆ  
ŠIBENIK.

84

## Velika Tvornica tjestenine Velika

i mlinice za raznu hranu.

Pomoću najmodernijeg motora

proizvadjaju

Svake vrsti ovog jestiva. Od najboljeg marseljskog griza Svake vrsti ovog jestiva.

kao i od

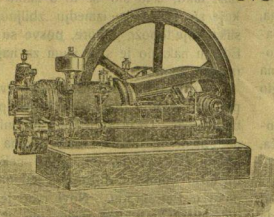
Dobrog i od najfinijega pšeničnog brašna dobrog i od najfinijega.

Tvrđka:

IVAN ŠUPUK i brat

Šibenik.

15.VI. 10.



Izključivo glavno predstavništvo, kamo valja upravitel sve upite:

Kuča Gutenberga,

EMANUEL KRAUS.

Tehnički bureau Trst, via Cecilia, 18.

Zahitjevatje cjenik besplatno i bez poštarine. Dopusivanje hrvatski.

## Najbolji namještaji snage

kao što:

motori na plin (gas), benzin, žestu, kameno ulje, surovo ulje za obrtničke, poljodjel-ske i električne namještaje snage.

Namještaje na mrašavi plin (Sauganlage) prodaje

Draždjanska  
tvornica motora  
na plin

(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik: Moritz Hille, Dresden)

najveća specijalna tvornica srednje Evrope.

## Pozor!

Kod podružnice za Trst, Istru i Dalmaciju

ulica Galatti br. 14

## Gospodarske sveze u Ljubljani

može se dobiti uz najpovoljnije cene i uvjete svakovrstnog dobrog i svježeg živeža, brašna najglasovitijih mlinova, te krumpira, za lja, graha i umjetnih gnojiva.

Tvrđka je od novog ljeta uvela škont od 2%, na svu robu bez razlike, za fakture izplative kroz 30 dana, a to da olahkot rgovcima knjigovodstvo.

Podupirati Gospodarsku savez, patriotična je dužnost svakog našeg trgovca. Cienike i uzorke šalje se badava na zahtjev.

Svoj svome!

Ravnatelj i vodja:

S. H. Škerl, Trst.

19.II. 10.

Važno za svakoga!

## Gustav Marko

Trst

Centrala: Via Giulia br. 20.

Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište stakala prostih, apaniranih i za ured.

Veliki izbor predmeta za ljekarne, drogerije, porculansko i zemljano sudje, ocaikline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količice naročitih tvari u ocaiklini, porculani.

Cienu umjerene koje se ne boje utakmice.

Na zahtjev šalju se cienići badava.

Dopusivanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrđka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim našim trgovcima.

26.II. 10.

## Hrvatska vjeresijska banka Podružnica Šibenik.

Dionička glavnica - -  
- - - - K 2,000.000

Pričuvena zaklada i pričući K 180.000.  
CENTRALKA DUBROVNIK - -  
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -

prima uložke na knjižice u konto ko-rentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednine. Devize se preuzimlju naj-kulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -

kupuje i prodaje državne papire, razeretnice, založnice, srečke, va-lute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osjeuranje proti gubitku kod ždriebanja. Revi-zija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica - - -

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

150—54.



# Malo razjašnjenja.

## Krivo se sudi.

Kao što je bio običaj svake godine, da se u oči Male Gospe vatrometi pred crkvom na šibenskoj Poljani pale, tako je moralo i ove godine biti. Medjutim ove je godine to izostalo.

Sama činjenica, što te večeri vatrometa nije bilo, loše se je dojmila naroda i dala je povoda nekim nedoličnim izrazim i kojekakvim nedoličnim napadajim na podpisanog župnika Bartulovića i na podpisano crkvinarstvo Gospe van Grada.

Dok ima mjesta kakvom takom opravdanju prostog svieta, koji, zaveden, pravedne ljude ocrnjuje, dotle se nikako ne može ispričati neke ter neke tobože uglađene osobe, koje, poznavajuć pravo stanje stvari, nisu se žalele da turaju u narod sasvim zlonamjerne i lažne vesti s tom svrhom: da podraže narod proti nama podpisanim.

Što je čovjek kulturniji, treba da gleda strasti stišati, a brižno se čuvat, da ih raspiruje. Kod nas se naprotiv dogodilo. Mnogi, koji se naobrazbom diče, poslužili su nečemu, što je nemoralno. Napadali su nas, ni krive ni dužne.

Radi napadaja proti nama, koji dolaze sa strane osoba, radi raznih razloga slabo razpoloženih proti podpisanima, nebi se ni osvrćali; ali ipak mislimo, da je potrebno stvar na čistac iznieti radi mnogih, koji ne znadu što je na stvari. S druge strane ovo je postalo dnevno pitanje u Šibeniku, pak se osjećamo dužnim, da ga razbistrimo, da ubignemo kojekakvom krivom tumačenju.

## Stari običaj.

Napada se, da je podpisani župnik Bartulović samovoljan, pa da ne poštuje stare mjestne običaje. Da je ovaj napadaj skroz neumjestan, sinut će iz celog ovog članka.

Još od davnine su se običavali paliti vatrometi u oči Male Gospe. Sviet se je nekako uobičajio na tu zabavu i gotovo stekao pravo. Tim više imao je na to pravo, što su se od pamti-vjeka za tu svrhu milodari sabirali. Kao što se je svake godine sabiralo, tako se ni ove godine nije starom običaju iznevjerilo.

Već sama ova činjenica mogla je svakog pametna i poštena čovjeka uvjerit, da je crkvinarstvo, kad sabire novac, sve potrebno poduzelo, da se davnom običaju oduži. Jedino zlobna je duša mogla reći, da crkvinarstvo sabire novac, bez da se iole postaralo za Gospinu svečanost.

## Bandalović je kriv.

Niže podpisano Crkvinarstvo Gospe van Grada preko svog župnika o. Bartulovića, na vrieme se je obratilo vatrometaru Andriji Bandaloviću u Split radi umjetne vatre za vigiliju Male Gospe. Na pismo o. Bartulovića spomenuti je gospodin dopisnicom doslovno ovo odgovorio:

„Velečasni fra Jakove. Po običaju doći ću i ove godine palit vatru prigodom Male Gospe za svotu od kruna 240 (dvestočetdeset) ako tili petarde molim to javit naponose, programe ću poslat kad dodjem iz Sinja za 20. kolovoza, toliko na znanje Veleštovanjem“. G. Bandalović ne stavlja nadnevka, ali se po pečatu razaznaje, da je dopisnica poslana iz Splita na 4. kolovoza 1910. Pogodba je bila sklopljena. G. Bandalović i ostalih je godina ovom prigodom vatre palio. Njemu nisu trebale potanje upute. Običaji su mu bili poznati, kako je to iz njegove dopisnice jasno.

Na naše veliko začudjenje na vigiliju Gospinu, Bandalović — koji nije prama svom obećanju ni programa bio poslao — brzojavlja župniku Bartuloviću: „Zakasnili na parobrod. Željeznica ne prima. Poslat ću petarde za procesiju. Sliedi pismo. Bandalović“.

Taj dan t. j. na 7. tek. mjeseca imao je Bandalović dvie sveze sa Šibenikom i onu „Dalmatice“ i „Jadrana“. Čudno kako je zakasnio na oba parobroda!? G. Bandalović javlja u brzojavu, da sliedi pismo; ali o. Bartulović još ni kakva pisma od g. vatrometara nije primio. Opet čudno: kako se je moglo to pismo izgubit!?

Kad je župnik primio gornju brzojavku i vidio, da na Gospinu vigiliju ne mogu da budu vatrometi, tad mu je dogovorno s crkvinarstvom ovako brzojavio: „Andrija Bandalović Split. Prama uglavljenom izvedi vatru sutra večer (na Malu Gospu) ili ništa. Bartulović“.

Kad je gosp. Bandalović primio ovaj brzojav, telegrafično je odgovorio: „Sutra nema parobroda. Ako odlučite za nedjelju, javite. Bandalović“.

Medjuto mu isti dan 7. rujna župnik brzojavlja: „Nova lineja. Parobrod Veneto. Sutra jutro dodji. Bartulović“.

Na ovaj brzojav župnik još do sad nije primio nikakva odgovora.

Ovako je stvar tekla!

Mislimo, da će sad prestat bezdušna napadanja i druga ocrnjivanja, kad ciela javnost dozna, kako se je ova stvar dogodila.

## Glasine.

Neki ter neki, već su gotovo nedjelju dana prije navješćivali, da na našu svečanost ne ćemo imat vatrometa. Što su gospoda prorokovala, to se na dlaku i izpunilo.

Je li ovo samo prosti slučaj? Mi mislimo, da se tu ne radi o prostom slučaju nego o spletki, kojom se za sada ne ćemo baviti. Svakako stoji, da je g. Bandalović mogao sasvim lasno doći, bilo u oči Male Gospe bilo na samu svetkovinu, dočim niti je došao, nit programe poslao, nit materijal opremio i s tim naravno pogodbu prekršio.

Gorespomenuti „neki ter neki“ htjeli sve ovo izrabiti proti podpisanima. Svi trezmeniji, koji su znali, kako je stvar tekla, osudjivali su njihovu nedostojnu rabetu.

Što se tiče sakupljenog obola, dajemo svakomu na znanje, da će darovateljim bit njihovi milodari povraćeni.

Kojekakvim glasinam i „Sloboda“ br. 102 je povjerovala, pa se je požurila, da napane župnika Bartulovića ni kriva ni dužna. Tko da se tomu čudi? Začudno bi bilo, kad bi „Sloboda“ istini i pravici služila. A sada neka nepristrani čitaoci usporede pisanje „Slobode“ sa našim izvješćem, pa nek sami sude s kako nedostojnim se sredstvim ljudi oko „Slobode“ služe, samo da svog protivnika tobože poruše.

I ako malo oduljismo, čitaoci će oprostiti, jer je i u interesu javnog morala da ovu stvar javnosti otkrijemo.

Upraviteljstvo Župske Crkve.

Varoš, 9. rujna 1910.

Predsjednik:

**Jakov Bartulović,**

Crkvinari:

**Grubišić Mate p. Pere,**  
**Baranović Dume p. Nike,**  
**Bumba Krste p. Lovre,**  
**Stošić Mate p. Ante.**